

**Maja Ćukušić i Mario Jadrić (2012): e-učenje:
koncept i primjena**

Školska knjiga, Zagreb

Knjiga *e-učenje: koncept i primjena* objavljena je 2012. u nakladi Školske knjige. Autori dr. sc. Maja Ćukušić i dr. sc. Mario Jadrić docenti su na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Navedena knjiga prva je knjiga takve vrste u Hrvatskoj te predstavlja iskorak u području e-učenja koje je kroz ovo djelo po prvi put usustavljeno i povezano u jedinstvenu cjelinu. Sadržaj je pomno planiran i formiran tako da na logičan i koncizan način prikaže sve karakteristike e-učenja, a pogotovo proces e-učenja koji je prigodno podijeljen u faze prema teorijskom okviru i iskustvu autora.

Knjiga je nastala kao rezultat dugogodišnjeg rada autora i istraživanja obrađenog koncepta, a namijenjena je svima koji imaju želju upoznati se s tematikom

e-učenja te je temeljito istražiti i usvojiti, a na kraju i primijeniti. Recenzenti djela uvaženi su pripadnici akademske zajednice s iskustvom i znanjem u predmetnom području: prof. dr. sc. Goran Bubaš i doc. dr. sc. Mario Dumančić.

Knjiga broji 194 stranice te se sastoji od triju dijelova. Prva dva dijela predstavljaju teorijski dio knjige, a posljednji je dio knjige praktičnije naravi, s primjerima i smjernicama. U prvom se dijelu „Odrednice e-učenja“ na koncizan i konstruktivan način obrađuju osnovni pojmovi i procesi ovog složenog područja, i to na temelju literature i dosadašnjih pregleda istraživanja i konstrukata. Snaga prvog dijela knjige u oblikovanom je pregledu teorijskih postavki i aspekata koji su prvi put složeni u kontekstu e-učenja. Prvi dio odrednica e-učenja čine osnovni pojmovi i procesi vezani uz e-učenje, kao temelj daljnjeg usvajanja gradiva knjige. Osnovni pojmovi i procesi uključuju definiciju i povijesni razvoj e-učenja, načela i vrste e-učenja, odnos mobilnog učenja i e-učenja. Nadalje, autori govore o kvaliteti i standardizaciji e-učenja kao i inicijativama i projektima iz ovog područja. Na koncu se promatra budućnost razvoja e-učenja. Važno je naglasiti kako navedeni dio knjige (kao i svi ostali dijelovi) obiluje tablicama, slikama i pregledima teorije kroz vizualizacije, što značajno olakšava usvajanje pojedinih dijelova građe. Osim teorijskih, u prvom se dijelu knjige razmatraju i pedagoški aspekti e-učenja, i to kroz pedagoške dimenzije i teorije te njihovo povezivanje s e-učenjem. Poseban je naglasak na stilovima, ciljevima i

ishodima e-učenja kao i kompetencijama učenja. Osim navedenog, pedagoški aspekti obuhvaćaju i teorije i vrste procjene znanja, komunikaciju i interakciju u sustavima e-učenja te pedagoški pristup hibridnom e-učenju. U pogledu pedagoških aspekata e-učenja osobito je važna motivacija korisnika sustava e-učenja te dizajn tečaja e-učenja. Važno je naglasiti kako su autori u u pogledu pedagoških aspekata povezali pedagogiju i teorije vezane uz klasično učenje te iste prikazali i u okviru e-učenja, što je rezultiralo povezivanjem različitih vrsta učenja. Naravno, poseban je naglasak na pedagoškim elementima koji su posebni ili različiti za e-učenje. Osim pedagoških, autori obrađuju i tehnološke aspekte e-učenja koji imaju vrlo važnu ulogu s obzirom na to da se o e-učenju često govori kao o „tehnološki podržanom učenju“, iz čega je jasno kako, uz neophodan osvrt i razmatranje pedagogije i metodologije, tehnološki aspekti čine vrlo bitan dio koncepta. U ovom se dijelu razmatra razvoj tehnologija e-učenja, sustavi e-učenja i učenje uz inteligentne tutorske sustave. Uz to, posebno su obrađene tehnologije za prezentaciju sadržaja te komunikacijske tehnologije kao i primjena istih. Nadalje, ovaj dio zaključuje tehnologije za samoprocjenu i procjenu znanja u okviru tečaja za e-učenje, uz definiranje primjene tehnologije prema vrstama i ciljevima učenja. Također, na temelju istraživanja relevantne literature napravljena je kratka analiza prednosti i nedostataka sustava e-učenja, što je iznimno važan dio gradiva ovog dijela knjige, ali i iste u cjelini.

Kako sami autori u uvodu navode, knjiga je ponajprije namijenjena (osim svakome koga zanima obrađivano područje u bilo kojem smislu) „nastavnicima osnovnih i srednjih škola te institucija

visokog obrazovanja, ali i menadžerima iz područja upravljanja ljudskim resursima“. S tim u skladu, drugi je dio knjige koncipiran tako da pruži pregled procesa e-učenja i naziva se „Upravljanje procesom e-učenja“. Navedeni se proces sastoji od faza planiranja, organiziranja i kontroliranja, a svaka od navedenih ima niz aktivnosti i podfaza koje su u djelu obrađene. Planiranje uključuje identifikaciju karakteristika polaznika tečaja e-učenja te utvrđivanje zahtjeva korisnika sustava e-učenja kao i odabir platforme i planiranje te izradu scenarija e-učenja. Organiziranje uključuje pripremu platforme e-učenja i provedbu scenarija e-učenja, a kontroliranje niz kontrola koje se moraju provoditi u okviru e-učenja, kao što su: kontrola performansi platforme za e-učenje, procjena tečaja e-učenja od strane polaznika, kontrola ponašanja polaznika u tečaju e-učenja, kontrola scenarija e-učenja te naposljetku mogućnosti poboljšanja procesa e-učenja.

Posljednji, treći dio knjige „Smjernice i primjeri za uspješniji proces e-učenja“ donosi praktične primjere i upute za uspješan dizajn *online* iskustva učenja, a prema predloženoj modelu u prethodnom poglavlju, i to u *Moodleu*, *open-source* sustavu namijenjenom upravljanju procesom e-učenja.

Iz svega navedenog jasno je kako se radi o djelu koje predstavlja korak naprijed u području e-učenja i koje je obuhvatilo relevantnu literaturu i praktične primjere. Ne čudi stoga što je knjiga postala relevantnom literaturom u području e-učenja u Hrvatskoj, u akademskom (nجومe se koriste ponajprije kao udžbenikom na kolegiju *E-učenje* Ekonomskog fakulteta u Splitu te na drugim fakultetima), ali i u poslovnom okruženju (koriste se nجومe i u nizu poslovnih organizacija koje se

nalaze pred procesom ili usred procesa implementacije i upravljanja e-učenjem u poslovnom okruženju). Povezivanje elemenata učenja i tehnologije oblikovanje sadržaja na prikladan i inovativan način karakteristike su koje ovo djelo izdvajaju i daju mu zasluženu pažnju.

Očekuje se da će knjiga *e-učenje: koncept i primjena* potaknuti pripadnike

akademske zajednice na kontroliranu implementaciju i razvoj e-učenja jer je ono realno već prisutno u svim fazama učenja i obrazovanja. Realno je za očekivati da je navedena knjiga tek jedan u nizu ostvarenja ovakvog tipa u području e-učenja te je razumno razmišljati kako je pred autorima još niz srodnih djela s istim ciljevima.

Antonia Bralić, bacc. oec.

Urednica portala za poslovno e-učenje

<<http://eucenje.efst.hr>>